

Resemantizarea conceptului de bibliografie. Între tradiție și zorii digitali

de Gabriela Panu

In cultura universală bibliotecile au jucat dintotdeauna un rol central. Importanța lor a trecut dincolo de rolul primordial, acela al unor depozitare de cunoaștere formală. Ele au devenit, cu timpul, un veritabil factor cultural și un indicator al progresului științific. Odată cu zorii modernității și cu democratizarea cunoașterii, orchestrată la nivelul politicilor centrale de stat, rolul bibliotecilor a fost diversificat. Au rămas în continuare surse ale cunoașterii, prin îndeplinirea rolului de spații ale documentării, însă au căpătat și o oarecare semnificație ideologică, mai ales în secolul al XX-lea.

Putem afirma, privind la tradiția lungă a bibliotecilor, că acestea din urmă au o dublă identitate: pe de o parte una instituțională, circumscrisă de anumite tipuri de organizare și seturi de practici; pe de altă parte o identitate simbolică, circumscrisă de bagajul semnificațiilor construite prin mentalul colectiv de-a lungul vremii. În epoca modernă, complexitatea instituțională a bibliotecilor a crescut semnificativ, pe fondul dezvoltării sistemelor de educație și a sferei cunoașterii în general. Producția științifică a crescut iar nevoia de a o sistematiza, garantând totodată posibilitatea diseminării în grupuri specifice (elevi, studenți, cercetători etc.), a devenit tot mai evidentă. În felul acesta s-a pus în practică profesionalizarea întregului aparat care deservește instituția bibliotecii prin crearea de cursuri și programe dedicate. Biblioteca (în sens simbolic dar și instituțional) constituie un astfel de fundament întrucât oferă sferei cunoașterii un punct legitim de ancorare. Cunoașterea odată produsă trebuie „depozitată” și „popularizată,” altminteri rămâne lipsită de obiective și, poate cel mai important lucru, nu se poate valida în domenii specifice. Or, biblioteca îndeplinește tocmai acest rol de sistematizare, depozitare și popularizare a cunoașterii. Biblioteca nu trebuie confundată cu

un laborator în care știința¹ se manifestă pentru a-și găsi expresiile actualității. Ea este mai degrabă un rastez în care cei interesați pot găsi instrumentele necesare oricărui demers științific serios. Nu de puține ori aceste instrumente poartă denumirea generică de bibliografie ori literatură de specialitate. Aici se găsesc nu doar informațiile relevante pentru un domeniu de studiu dat, ci și instrumentarul metodologic care poate fi utilizat. Putem conchide, așadar, că bibliografia reprezintă o serie de acumulări succesive în sfera cunoașterii și că rolul său este esențial în orice demers științific solid planificat.

Sfârșitul secolului al XX-lea a însemnat intrarea treptată în era digitală și, parțial, reconfigurarea sferei cunoașterii prin diversificarea surselor de documentare și a instrumentelor de analiză a datelor brute. Asemenea transformări nu au fost, desigur, identice pentru toate domeniile științifice însă, per ansamblu, au produs un impuls suficient de puternic care, în prezent, este vizibil la scară globală. Ce au însemnat aceste transformări pentru tandemul conceptual bibliotecă/bibliografie? În primul rând, diversificarea semnificațiilor pornind de la noile terminologii (digitalizare, webographie, online etc.). În al doilea rând, o reconfigurare a relației dintre bibliotecă și o categorie tot mai largă de utilizatori (consumatori de informație generală) care ajung să ceară servicii din ce în ce mai adaptate/personalizate.

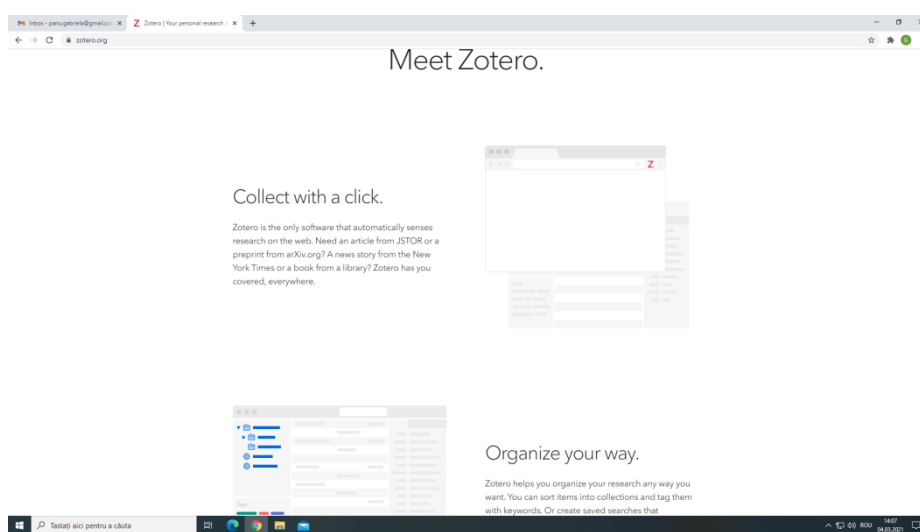
Dimensiunea digitală a surselor documentării (în cazul de față bibliotecile) accelerează procesul de accesibilizare a informației domeniiale. În linii mari, aceste evoluții sunt, de fapt, o consecință normală a procesului mai larg (și mai vechi) de democratizare a cunoașterii însă, în subsidiar, putem intui și o logică economică, ce va deveni treptat foarte importantă (mai ales din perspectiva

¹ Folosim termenul de „știință” în accepțiunea sa cea mai cuprinzătoare dar care să presupună drept precondiție esențială nevoia documentării (n.a.).

imaginii instituționale și a stilului de management). Spre deosebire de bibliotecile tradiționale, care presupun în mare parte servicii specializate plătite, bibliotecile digitale reclamă logica informației open-source („la liber și la un click distanță”) fapt care poate avea consecințe profunde pentru biblioteci (văzute în sens instituțional). Dacă ar fi să gândim aceste tendințe în logica mai generală a globalizării și a fundamentării cunoașterii (și) pe principii economice, am ajunge la concluzia conform căreia „economia cunoașterii” (knowledge economy) devine parte esențială a „societății de tip rețea” (network society)². Ambele ipostaze sunt potențate, desigur, prin procesul mai larg al globalizării accelerate și au capacitatea de a resemnifica nu doar bibliotecile (văzute ca spații ale cunoașterii), ci și maniera de interacțiune cu conținutul lor documentar.

Reconstrucția instituțională și simbolică a bibliotecilor poate fi văzută și dintr-o perspectivă sociologică. Această abordare devine necesară atunci când constatăm transformările fundamentale care au avut loc la nivel social în ultimii 50 de ani. Luăm în considerare accesul crescut la educația formală, diversificarea literaturii științifice sau (așa cum arătam anterior) procesul susținut de digitalizare a materialului documentar existent în instituții de profil. Totodată se cuvine scoaterea în evidență a unui proces societal oarecum ireversibil: apariția primei generații de persoane născute direct în era digitală (born digitals). Această generație evidențiază anumite trăsături concrete, care o diferențiază net de generația anterioară, așa-ziii imigranți digitali (digital immigrants): „Spre deosebire de imigranții digital, nativii digital își trăiesc online mare parte din viață fără să facă o

distincție clară între mediul online și cel offline”³. Această schimbare de generație reclamă și adaptarea designului instituțional de profil. Bibliotecile și bibliografiile se văd nevoite a ține pasul cu profilul nativului digital, mai ales că, în scurt timp, categoria nativilor digital va deveni demografic dominantă. În linii mari, schimbările chiar se produc fără sincope notabile: „Designul bibliotecilor a început să se schimbe în ultima vreme, pentru a putea reflecta mai bine noile tehnologii dar și cerințele în schimbare ale utilizatorilor”⁴. Era digitală reprezintă cu siguranță

o provocare dar în același timp și o mare oportunitate pentru domeniul mai larg al cunoașterii. Totuși, acest fenomen

nu ar trebui tratat și cu doza de criticism convenită, pentru că, în sine, digitalizarea (și derivatele sale) nu constituie un obiectiv (în sensul unei stări care trebuie neapărat atinsă), ci mai degrabă un instrument care ni se pune la îndemână prin prisma progresului științific.

Se cuvine a ne întreba dacă și în ce manieră era digitală optimizează procesele învățării ori le diluează, prin anestezierea competențelor specifice tradiționale, precum capacitatea de documentare și agregare a informațiilor (mai ales pe teren), capacitatea de planificare strategică a proceselor cercetării și inovării ori consolidarea competențelor de gândire critică (în contexte dominate de inflație informațională și de lipsa simbolisticii/motivației intrinseci pe care le presupune efortul non-digital al învățării și documentării). Analizarea acestor aspecte nu este lipsită de sens, mai ales că

² Cf. Michael Thomas, „Technology, Education, and the Discourse of the Digital Native”, in Michael Tomas (editor), *Deconstructing Digital Natives. Young People, Technology and the New Literacies*, New York, Routledge, 2011, p. 3.

³ John Palfrey, Urs Gasser, *Born Digital. Understanding the first Generation of Digital Natives*, New York, Basic Books, 2008, p. 4.

⁴ Theresa Stanley, *Leading Edge Technologies in a Community College Library Setting: Identifying Disconnects of Academic Libraries and their Users*, Dissertation Paper, Pro Quest, 2010, p. 21

„impactul tehnologiei nu are legătură doar cu cât de ușor sau rapid pot fi îndeplinite sarcinile, ci și cu modul în care asemenea procese ne schimbă comportamentele și ne configurează obiectivele”⁵. Actele cunoașterii pot fi așadar înlesnite sau, după caz, perturbate de impactul tehnologiei, mai bine zis de maniera în care societatea se raportează la era digitală. În ceea ce privește locul și rolul bibliotecilor în era digitală, lucrurile par să fie clare. Designul instituțional și interfața publică s-au schimbat în lumina noilor transformări, însă rolul a rămas fundamental același: spațiu al cunoașterii (chiar și în varianta virtuală), loc al unei simbolistici culturale aparte, prin prisma tradiției îndelungate și sursă legitimă de documentare pentru categorii sociale din ce în ce mai largi.

Pentru a avea succes în regăsirea informațiilor utile trebuie îndeplinite mai multe condiții. În primul rând, cunoașterea/identificarea tuturor surselor existente. În al doilea rând, succesul unei căutări depinde de procesul de filtrare a informației, deoarece în ziua de astăzi suntem puși în fața unui „încercare informațională”. În aceste condiții, utilizatorii, chiar și cei nativ digitali, cu competențe excelente în lucrul cu tehnologia, au nevoie de îndrumarea unui specialist în știința informării și documentării pentru a identifica, evalua, selecta și exploata doar informațiile valide și adecvate nevoilor lor de informare sau cercetare: „Umanitatea a produs în cursul ultimilor treizeci de ani mai multă informație decât în 2000 de ani de istorie, iar acest volum de informații se dublează la fiecare patru ani”⁶.

Virtual reference, digital reference, e-reference, Internet Information services, live reference sau real-time refence sunt concepte cvasi sinonimice, privind referințele bibliografice care utilizează calculatorul sau orice alt echipament cu acces la internet. *Research consultation service* sau *research consultation office* sunt servicii noi înființate în biblioteci care oferă consultanță bibliografică de acest tip⁷.

⁵ Cerys Willoughby, *Recording Science in the Digital Era. From Paper to Electronic Notebooks and Other Digital Tools*, Croydon, CPI Group, 2019, p. 5.

⁶ Aron Patrice (1997), în Rodica Mandeal, Octavia-Luciana Porumbeanu, *Produse și servicii de informare avansată*, București, Editura Universității din București, 2005, p. 13.

⁷ Angela Marcu, *Noi tendințe în serviciile de referințe din biblioteci*, Editura ABIR, București, 2006, p. 19.

Întrările bibliografice pe care le facem în lucrările științifice tradiționale ajută utilizatorul în căutarea/regăsirea informațiilor în documente tipărite, în timp ce referințele bibliografice informatizate oferă referințe aflate la distanță, care se bazează pe utilizarea de documente și instrumente electronice. Resursele electronice utilizate în oferirea de referințe bibliografice digitale pot fi de mai multe feluri⁸:

- Cataloage publice online (Online public access catalog OPAC) care conțin baze de date bibliografice cu documentele din colecțiile bibliotecii respective;
- Baze de date stocate pe suport CD-ROM, DVD-ROM, hard-uri externe etc.;
- Baze de date online (CEEOL, EBSCO, Scopus, Jstore etc.);
- Resurse electronice disponibile pe Internet (arhive digitale etc.);
- Resurse multimedia.

Încă din cele mai vechi timpuri, datorită nevoii de informare, a apărut transferul informației de la sursele de informare către utilizatorul informației. „Evoluția suporturilor informației (documentelor), extraordinara diversificare a surselor de informații (cărți, reviste de specialitate, brevete, dar și așa numita literatură gri: teze de doctorat, rapoarte de cercetare, comunicări la congrese, literatura de firmă), precum și specializarea continuă a utilizatorilor de informații, cu nevoi de informare din ce în ce mai specifice, au impus apariția Științei Informării, disciplină care se ocupă cu studiul comunicării informației prin metode specifice”⁹.

Menționată pentru prima oară în anul 1934 de către Paul Otlet¹⁰, știința informării și documentării capătă o importanță deosebită după anii '50, descriind, inițial, activitățile de regăsire a informațiilor desfășurate de specialiști din diverse domenii industriale. Această activitate complexă cuprindea cunoașterea surselor de informare, organizarea acestora prin proceduri de indexare, prelucrarea cererilor de regăsire a informației, familiarizarea cu calculatorul, cunoștințe de cultură generală ca și de cunoașterea de limbi străine, a unor noțiuni lingvistice, matematice etc.

⁸ Ibidem, p. 24.

⁹ Rodica Mandeal, *Regăsirea informației specializate: concepte și practici*, Editura Universității din București, 2004, p. 7.

¹⁰ Anul în care autorul publică *Tratat de documentare. Cartea despre carte: teorie și practică*.

În forma tradițională, transferul informațiilor are doi actori: deținătorul-mediatorul informației și utilizatorul ei. În era digitală, în această relație intervine un al treilea actor, calculatorul, sau mai degrabă dispozitivul cu acces la internet.

Industria informării se află într-o permanentă producție de informații generale sau de specialitate (printre care și informațiile științifice) cu o rată fulminantă a creșterii. Evoluția sistemului de transfer/acces la informație cuprinde trei mari etape:

- Din cele mai vechi timpuri până în secolul al XV-lea (când s-a inventat tiparul) suportul cunoștințelor era manuscrisul, produs exclusivist la care aveau acces doar un număr foarte mic de savanți, reprezentanți ai Bisericii (clerici) etc. De asemenea depozitarele lor, marile biblioteci sau arhive, aveau doar funcții de conservare și inventariere, iar numărul utilizatorilor era foarte redus.
- Secolele XV-XX, odată cu descoperirea tiparului, numărul documentelor crește și se diversifică (cărți, periodice, texte, standarde, brevete, cataloage etc.) În urma acestui fapt, crește și numărul utilizatorilor și se crează serviciile de documentare bibliografică.
- Din ultimul deceniu al secolului XX până în prezent, progresul științific și tehnologic favorizează apariția de noi suporturi ale informației și mai ales abundența ei. Această perioadă face accesibilă informația către mase dar tot acum apare și fenomenul redundanței informației.

Saltul informatic din ultimele decenii a făcut ca și serviciile de referințe să evolueze și să se schimbe. De asemenea, bibliotecarul care în mod tradițional oferea referințe bibliografice a fost nevoit să se adapteze noilor cerințe și să se specializeze în lucrul cu resurse electronice. O fișă a postului pentru un

bibliotecar de referințe include mai nou abilități informatice de lucru cu calculatorul precum și

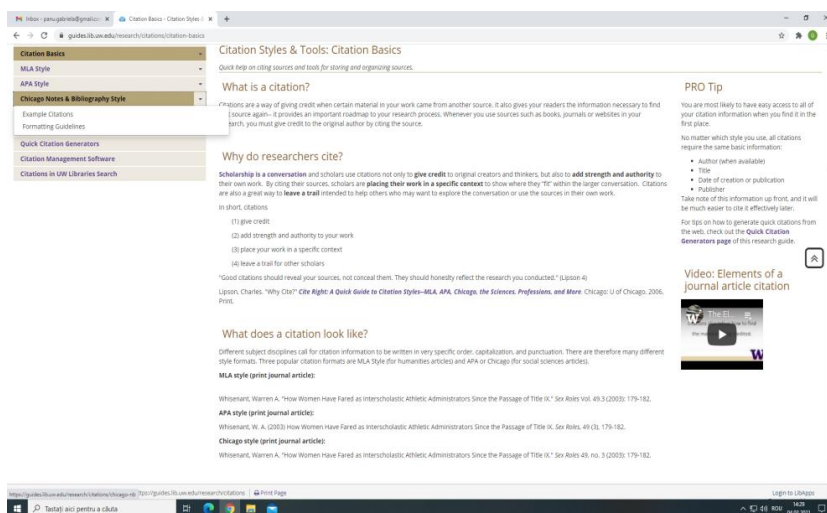
abilități tehnice ce țin de utilizarea Internetului, a noilor tehnologii, cunoștințe HTML etc. Alinierea la noile tendințe din mediul informațional este o activitate în continuă desfășurare, deoarece viteza cu care lucrurile se schimbă obligă la aceasta.

Unii autori sunt de părere că, prin specializarea bibliotecarului de referințe în domeniul informatic, acesta pierde din avantajele pe care le deținea în mod tradițional și anume: o cultură generală solidă, o foarte bună cunoaștere a colecțiilor bibliotecii în care își desfășoară activitatea, abilitățile pedagogice și, mai ales, relația caldă care se stabilește prin interacțiunea directă bibliotecar-utilizator.

Pentru a înțelege noul tip de referințe din perspectiva utilizatorului, trebuie să înțelegem că el fie s-a născut în era digitală, deci s-a format ca atare folosind noile tehnologii și a internetul, fie este un „milenial”, dar s-a familiarizat încă de la o vârstă fragedă cu acestea. În consecință, el citește altfel, se informează altfel, se documentează altfel și cercetează altfel. Dacă ar fi

să întocmim portretul robot al utilizatorului digital, putem să spunem că acesta mânuiește foarte bine „armele” tehnologiei și cu o rapiditate mult mai mare decât utilizatorul obișnuit cu sistemul de dinaintea generației milenialilor¹¹.

Procesul de oferire a referințelor bibliografice este un proces complex, prin care specialistul în știința informării și documentării face o anamneză în urma unui interviu cu utilizatorul, iar finalitatea acestui proces constă într-o bibliografie de specialitate individualizată și adecvată. Jean-Pierre Lardy

¹¹ Generația milenialilor sau generația Y (cei născuți în perioada anilor 80 și în prima jumătate a anilor 90) este cea de dinaintea generației Z sau generația digital born, cei nativ digitali. Aceasta se referă la populație în general dar evident că există decalaje în funcție de gradul de dezvoltare al unei țări. (n.a.).

spunea: „Găsirea informației este o artă, nu o știință” (Lardy 2001), însă oricine este interesat se poate perfecționa pentru a deveni expert sau de ce nu, „artist” al furnizării de referințe bibliografice. Forma clasică a bibliografiei (care datează de peste o sută de ani) poate lua și forma bibliografiei descriptive. O formă mai complexă poate fi bibliografia analitică, cea care oferă pe lângă referințele de tip listă și un abstract al fiecărei lucrări. O altă formă, una și mai complexă, este cea în care se oferă referințe complexe de tip fișă de lectură. La ultimele două variante se poate adăuga și varianta tradusă într-o altă limbă decât cea originală. Așadar, însăși forma bibliografiei este una complexă, dincolo de faptul că generațiile noi de utilizatori sunt generații care învață, reproduc, se documentează și se informează total diferit față de generațiile de până acum. De aceea este nevoie de o cercetare bazată în primul rând pe regândirea și reinterpretarea termenului de bibliografie, pentru a putea produce aceste schimbări în practica de zi cu zi a bibliotecarilor.

Modelul bibliotecarului (văzut ca punct de acces la sfera cunoașterii) se transformă în tipul specialistului care furnizează referințe bibliografice și identifică din noianul de surse specifice doar pe cele potrivite utilizatorului. Prin munca de documentare, bibliotecarul ușurează căutarea cititorului/cercetătorului (prin realizarea catalogării pe subiecte, pe autor, pe cuvinte-cheie, prin alcătuirea abstractelor și a indexurilor etc.). Modalitățile de facilitare a accesului în cazul acestui model sunt variate și au fost determinate de introducerea tehnologiei în bibliotecă. Momentul apariției paginilor online de bibliotecă coincide cu apariția primului site domeniul (1994) care aparținea Bibliotecii Publice din Helsinki (Finlanda), context în care bibliotecarul începea deja a-și regândi profesia prin acceptarea noilor tendințe (Ciocoiu 2009). Bibliotecarii devin administratorii paginilor nou create care conțin funcții extrem de variate, de la consultarea bazei de date electronice, la informații despre personalul bibliotecii. În plus, utilizatorii se pot înregistra în baza de date a cititorului pentru a primi ultimele știri prin poșta electronică și multe altele. Mediul în care operează bibliotecile se reconfigurează încetul cu încetul. Ele își deschid larg porțile și planifică mecanisme de atragere a utilizatorului contemporan. Unele biblioteci, mai ales începând cu jumătatea secolului al XX-lea, au început să furnizeze acces liber la o mare parte din colecțiile deținute, fapt care a trezit interesul pentru lectură. Modelul resurselor partajate, apărut după anii '70,

a fost un rezultat al diversificării formatelor și al nevoilor de reînnoire din fiecare bibliotecă. S-au creat cataloage având la bază o structură informatică de rețea locală și chiar globală, cu un rol important în procesul de împrumut internațional.

Odată cu creșterea masivă a informațiilor disponibile, în general, dar mai ales în mediul online a devenit dificil pentru utilizatorii bibliotecilor (studenți, cercetători, cadre didactice) să țină pasul cu avansul tehnologic și cu avalanșa de surse. Această problemă poate fi depășită cu ajutorul unor specialiști în știința informării și documentării. Mult efort, timp și cunoștințe sunt implicate în pregătirea bibliografiilor. Prin urmare, foarte puține insituiții întocmesc bibliografii și foarte puțini bibliotecari se specializează în întocmirea lor. Acestea sunt deosebit de importante pentru munca în bibliotecă și pentru ca cercetătorii să își desfășoare activitățile specifice. Cealaltă întrebuintare ține de identificarea documentelor și de selectarea materialelor relevante pentru utilizatori. Acestea trebuie să fie complete și disponibile în diferite forme, cum ar fi bibliografiile universale, naționale, sau tematice. Un alt tip de bibliografie este așa numita *bibliografie a autorului*. De obicei, acest tip de bibliografie nu primește prea multă atenție din partea utilizatorilor și a bibliotecilor. Ea este produsă de regulă pentru colecționarii de cărți, în special pentru utilizatorii interesați de cartea veche și de comerțul cu cărți. Datorită cantității enorme de publicații, a avut loc o adevărată „explozie a literaturii”. Prin urmare, utilizatorilor le este foarte greu să identifice documentele de care au nevoie, iar controlul bibliografic al publicațiilor îi ajută prin furnizarea de informații în timp util, rapid și eficient.

Bibliografia reprezintă modalitatea fundamentală de acces la informații. În accepțiunea clasică, ea constituie o listă descriptivă de înregistrări produse în mod sistematic. Termenul de bibliografie este utilizat pe scară largă, deoarece acoperă întregul domeniu al științei cărților ca entități fizice, istoria lor, schimbarea formelor, precum și materialele ori metodele de elaborare a acestora. De asemenea, este considerată atât o știință, cât și o artă, deoarece nu are doar caracter descriptiv. O bibliografie este o listă sistematică a documentelor pregătite pentru un anumit scop, pe baza unor criterii. Aceste criterii pot acoperi de exemplu un subiect, o regiune sau ansamblul cunoștințelor disponibile etc. Cuvântul „bibliografie” provine din termenii greci „biblion”, care înseamnă carte

și „graphien”, care înseamnă a scrie. Prin urmare, bibliografia înseamnă „scrierea cărților” care ulterior s-a schimbat în „scrierea despre cărți”. Există o serie de definiții disponibile pentru termenul de bibliografie. Unele dintre cele mai populare sunt prezentate în cele ce urmează (Van Hoesen, 1928).

Totuși, de-a lungul vremii, semnificația anterioară a bibliografiei (văzută drept studiu al cărților ca entități fizice) s-a mutat spre identificarea modelelor de gândire din cărți. În prezent, pentru o bibliotecă și un profesionist în informare, o bibliografie înseamnă modalitatea de a pregăti o listă sistematică de cărți. O bibliografie este diferită de cataloage și indexuri, deoarece un catalog este în esență o listă a unei colecții date. Ambele (cataloagele și indexurile) servesc drept surse pentru compilarea bibliografiilor.

Prin urmare, pentru ca toate nevoile utilizatorului nativ digital să fie îndeplinite, bibliotecarul trebuie să construiască un mediu complex de cercetare, în care rolul său să fie unul activ.

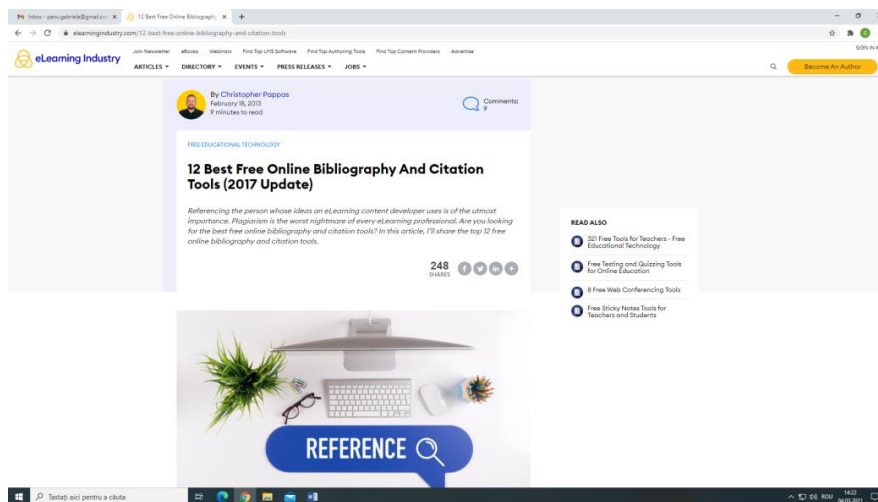
Odată cu introducerea tehnologiei informației în bibliotecă, se nasc discuții pe tema utilității colecției documentelor fizice, căci apar bibliotecile virtuale, bibliotecile electronice, bibliotecile digitale. La început, terminologia nu era foarte bine stabilită, însă toate aceste denumiri aveau un punct comun: informația

redată cu ajutorul unui computer. Termenul de bibliotecă digitală a fost general acceptat datorită faptului că are o arie de cuprindere largă și poate servi și scopului celorlalte două tipuri (bibliotecă virtuală și bibliotecă electronică). Cei care susțin realizarea bibliotecii digitale argumentează prin utilitatea tehnologiilor, dar și prin îmbogățirea cunoștințelor bibliotecarului, ajutând la realizarea unor sisteme de bibliotecă utile atât lui, cât și utilizatorului. Sunt definite terminologii, concepte și sunt create ghiduri de bune practici, toate acestea fiind menite să contureze tipologia

bibliotecarului modern și să schițeze viitorul bibliotecii. Pe măsură ce aceste aspecte se conturează, iar biblioteconomia adaptează funcții specifice domeniului economic ori marketingului, bibliotecarul începe să fie considerat un mediator al cunoașterii. Accesul la informație se face prin determinarea automată a unei resurse (resource discovery), care implică existența unei locații dedicate (resource location), prin intermediul căreia utilizatorul este informat cu privire la existența documentului dorit, locul unde se găsesc informațiile, procedul de achiziție a resursei (resource provision) și modalitățile de livrare propriu-zisă a documentului (resource delivery), fie pe site-ul bibliotecii, fie prin descărcare sau fotocopiere. Prin însăși structura sa, sistemul de *resource discovery* oferă informații complete privind caracteristicile documentului (datele bibliografice, informații despre locul unde poate fi găsit documentul, precum și despre mecanismele de căutare sau, de multe ori, referințe ori chiar articolul complet, varianta integrală).

Profesia de bibliotecar a cunoscut transformări importante, implicând dobândirea de noi abilități și îndeplinirea unor noi atribuții. În același timp, datorită noilor tehnologii, bibliotecile contemporane dispun de mult mai multe posibilități de a rezolva

problemele cu care se confruntă și de a răspunde provocărilor societății informației prin cooperare, prin realizarea unor proiecte comune (precum constituirea de biblioteci digitale sau cataloage

colective), prin schimbul electronic de informații și documente etc., astfel încât să ofere utilizatorilor o gamă largă și modernă de servicii specifice. Spre deosebire de modelul bibliotecii tradiționale, noul model presupune furnizarea de servicii care nu se mai bazează aproape în exclusivitate pe propriile colecții de documente, ci pe întregul spectru documentar și informațional disponibil pe Internet (Coravu 2009).

In accepțiunea comună, o webografie este o listă de site-uri care se referă la un subiect dat. O webografie seamănă mult cu o bibliografie, dar este limitată la o colecție de resurse online, așa cum bibliografia se referă la cărți și reviste academice tipărite. Etimologic, termenul vine de la cuvântul „rețea” și sufixul -graphy din verbul grecesc antic gráphō, „a scrie”¹². În perioada de început a internetului, listele de link-uri erau importante, deoarece motoarele de căutare nu erau la fel de bine dezvoltate, iar link-urile de bookmarking erau esențiale pentru a găsi/regăsi un anumit site web.

Sistemele de citare folosite de bazele de date internaționale electronice

Există două abordări de bază pentru citare: Citări în text și o listă de referințe bibliografice la sfârșitul lucrării

- Note finale sau note de subsol și o bibliografie la sfârșitul lucrării
- Cercetătorii care scriu în științe exacte și științe sociale folosesc de obicei citate în text, în timp ce savanții din domeniul științelor umaniste utilizează note de final / note de subsol. Deși cele două abordări de bază ale citărilor sunt simple, există multe stiluri de citare diferite.

Ce este un stil de citare?

Modul în care apar citările (formatul) depinde de stilul citării, care este un set de reguli și convenții stabilite pentru documentarea surselor.

Stilurile de citare pot fi definite de o asociație, cum ar fi:

- Modern Language Association (Frank, H. "Wolves, Dogs, Rearing and Reinforcement: Complex Interactions Underlying Species Differences in Training and Problem-Solving Performance." *Behavior Genetics* 41.6 (2011): 830-39. Print.)
- Universitatea din **Chicago** Press (Frank, H. 2011. "Wolves, Dogs, Rearing and Reinforcement: Complex Interactions Underlying Species Differences in Training and Problem-Solving Performance." *Behavior Genetics* 41 (6):830-839.)
- American Psychological Association (Frank, H. (2011). Wolves, Dogs, Rearing and Reinforcement: Complex Interactions Underlying Species Differences in Training and Problem-

Solving Performance. *Behavior Genetics*, 41(6), 830-839.)

Instrumente de ajutor online oferite gratuit pentru întocmirea de bibliografii

Web of Science este cea mai de încredere bază de date globală de citări, independentă de editor. Ghidat de moștenirea doctorului Eugene Garfield, inventatorul primului index de citare din lume, Web of Science este cel mai puternic motor de cercetare, oferind bibliotecii cele mai bune publicații și date de citare pentru o descoperire sigură, acces și evaluare. Platforma, multidisciplinară, conectează indexurile regionale, de specialitate, de date și brevete la Web of Science Core Collection™. Platforma permite urmărirea ideilor între discipline și în timp de la aproape 1,9 miliarde de referințe citate din peste 171 de milioane de înregistrări. Peste 9.000 de instituții academice, corporative și guvernamentale de renume și milioane de cercetători au încredere în Web of Science pentru a produce cercetări de înaltă calitate, pentru a obține informații și pentru a lua decizii mai informate care să ghideze viitorul instituției lor și al strategiei de cercetare.

Zotero este singurul software care detectează automat cercetările pe web.

Clarivate este un lider global în furnizarea de informații și analize de încredere pentru a accelera ritmul inovației. Viziunea este de a îmbunătăți modul în care lumea creează, protejează și stimulează inovația.

e-Learning Industry

Plagiatul este cel mai grav coșmar al fiecărui profesionist în e-Learning. Câteva dintre cele mai bune instrumente de bibliografie și citare online gratuite¹³:

1. BibMe
2. Citation Machine
3. Citavi
4. Citefast
5. Citelighter
6. Docear
7. Recipes4Success
8. OttoBib
9. RefDot
10. Zotero
11. EasyBib

¹² Conform celui mai accesat site de informații (nu neaparat științifice) <https://en.wikipedia.org/wiki/Webography>

¹³ Christopher Pappas, *12 Best Free Online Bibliography And Citation Tools*, 2017 <https://elearningindustry.com/12-best-free-online-bibliography-and-citation-tools> accesat la 01.03.2021.

Bibliografie

CIOCOIU Adina, *A fi bibliotecar în era digitală*, în Adriana Borună (coord. Ed.) „Informare Și Documentare - activitate științifică și profesională” vol.II - Editura Bibliotecii Naționale a României, București, 2009.

CORAVU Robert, *Provocările accesului la informația electronică în bibliotecile universitare*, în Adriana Borună (coord. Ed.) „Informare Și Documentare - activitate științifică și profesională”, vol.II - Editura Bibliotecii Naționale a României, București, 2009.

IBEKWE Fidelia, *European Origins of Library and Information Science*, Emerald Publishing, 2019

LARDY Jean-Pierre, *Recherche d'information sur l'Internet - outils et méthodes*, ADBS Editions, Paris, 2001.

MANDEAL Rodica, *Instrumente de lucru necesare înmagazinării și regăsirii informației specializate*, Editura Universității din București, 2004.

MANDEAL Rodica, PORUMBEANU Octavia-Luciana (coord.), *Produse și servicii de informare avansată*, Editura Universității din București, 2009.

MANDEAL Rodica, *Regăsirea informației specializate: concepte și practici*, Editura Universității din București, 2004.

MARCU Angela, *Noi tendințe în serviciile de referințe din biblioteci*, Editura ABIR, București, 2006.

RUGG Gordon, PETRE Marian, *A Gentle Guide to Research Methods*, Open Univeristy Press, McGraw-Hill Education, 2007.

SHERA Jesse H., *Libraries and the organization of knowledge*, Hamden, Archon Books, 1965.

STOICA Dan, *Curs de metode bibliografice de cercetare*, Editura Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2000.

ŽUMER Maja, *Guidelines for National Bibliographies in the Electronic Age*, IFLA, 2009

Webografie

BOWERS Fredson, *The Function of Bibliography*,

<https://www.semanticscholar.org/paper/The-Function-of-Bibliography-FREDSON-BOWERS-Bowers/7d9a3de64e5c0389200d846679492c3ef5be0504>, accesat la 21.02.2020.

DARNTON Robert, „On the ropes? Robert Darnton’s Case for Books” în *Publishers Weekly*, 9/14/2009,

<http://www.publishersweekly.com/article/CA6696290.html> accesat la 18.06.2019.

FERREIRA Ana Carolina, *Ranganathan and the faceted classification theory*,

http://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0103-37862017000300279 accesat la 20.02.2021.

HOESEN Van, *Reference and Information Access Tools : An Overview*, 1928 <https://docplayer.net/85212060-Reference-and-information-access-tools-an-overview.html> accesat la 23.01.2019.

PAPPAS Christopher, *12 Best Free Online Bibliography And Citation Tools*, 2017 <https://elearningindustry.com/12-best-free-online-bibliography-and-citation-tools> accesat la 01.03.2021

<https://clarivate.com/>
<https://www.elsevier.com/>
<https://www.refworks.com/>
<https://www.sciencedirect.com/>
<https://www.zotero.org/>